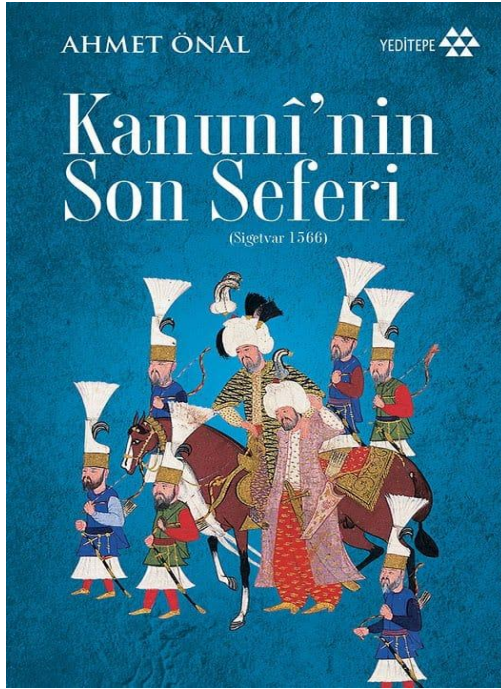

Ahmet Önal, *Kanunî'nin Son Seferi (Sigetvar 1566)*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2019, 408 sayfa, ISBN: 978-605-7800-44-2.

Levent KURU*

Askerî tarih araştırmaları gerek ülkemizde gerekse Avrupa tarihçiliğinde son yıllarda tekrar revaç bulmaya başlamış, Osmanlılar da bu ilgiden nasibini almıştır. Osmanlı muharebe ve muhasara usulleri, sefer lojistiği, kurumsal yapısı, silah sanayi gibi konularda kaleme alınan müstakil çalışmalarda gözle görülür artış, bu akademik tavrın başlıca yansımasıdır.

Konuya dair yakın tarihli bir çalışma Ahmet Önal tarafından *Kanunî'nin Son Seferi (Sigetvar 1566)*

ismiyle yayımlanmıştır. Kitap, giriş, dört bölüm, sonuç, kaynaklar ve bir ekten oluşmaktadır.

* Öğr. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Edirne, ORCID: orcid.org/0000-0001-5010-6637, E-mektup: leventkuru@trakya.edu.tr

Yazar, giriş kısmında, Kanunî Sultan Süleyman'ın 1521'de Belgrad'ı fethetmesinden 1550'lerin ortalarına kadar olan süreçte, Osmanlılar ve Habsburglar arasındaki Macaristan hâkimiyeti hususunda yaşanan mücadeleyi ana hatlarıyla ele almıştır. Bu genel tablo içinde Sigetvar ile bağlantılı hadiseleri de yeri geldiğince hassaten vurgulamıştır.

Kitabın *Sigetvar Seferi'ne Giden Süreç* başlığını taşıyan birinci bölümünde, Kanunî'nin son seferinin arka planı aydınlatılmaya çalışılmıştır. Önal, öncelikle, Osmanlıların Budin Eyaleti'nin güvenliğini sağlamak için Sigetvar'ı fethetme arzu ve teşebbüslerinin 1566'dan çok daha önceye uzandığını vurgulamıştır. Budin Beylerbeyi Toygun Paşa'nın 1555'de yol üstündeki kaleleri fethederek Sigetvar önlerine gelmesi ve Hadım Ali Paşa'nın ertesi yıl gerçekleştirdiği başarısız muhasara hakkında bilgiler vermiştir. 1557'den itibaren Kanunî Sultan Süleyman ile Ferdinand arasında başlayan barış müzakereleri şümüllü bir şekilde açıklanmakta ve bu müzakereler sırasında ele alınan konulardan birinin Sigetvar olduğu vurgulanmaktadır. 1564 yazında Ferdinand'ın ölümü ve eş zamanlı olarak Erdel'de baş gösteren kriz, Önal'a göre Kanunî'nin son seferinin temel sebebidir ve bu bölümün esas konusudur. Yazarın, bu kapsamda ele aldığı konuları, Osmanlı ve Habsburg güçleri arasında 1564-1565'te Erdel'de yaşanan çatışmalar, aynı dönemde İstanbul ile Viyana arasında kesintiye uğramadan devam diplomatik münasebetler ve Eylül 1565'te ateşkes yapılmasına rağmen yeni bir savaşa yol açan gelişmeler olmak üzerinde üç ana başlığa ayırmak mümkündür.

Önal, kitabının *Sefer Hazırlıkları* başlıklı ikinci bölümünde, ilk olarak, Kanunî'nin ilerlemiş yaşına rağmen niçin harp kararı aldığı sorusuna cevap aramıştır. Osmanlı müelliflerinin ve Batılı kaynakların savaşın sebeplerine dair tasvirlerini karşılaştırmalı olarak incelemiş, araştırmacıların meseleyi nasıl ele aldıkları hususunda değerlendirmelerde bulunmuştur. Müteakiben Anadolu ve Rumeli'nden hangi birliklerin sefere katılmakla görevlendirildikleri, İstanbul'da sefer hazırlıkları devam ederken 1565-1566 kışında Erdel'de yaşanan hadiseler ve Osmanlı hükümetinin savaş planlaması

hakkında ayrıntılı bilgiler sunmuştur. II. Maksimilyan'ın bir taraftan savaş hazırlıkları yaparken bir taraftan da barışı kurtarmak için son bir teşebbüste bulunması bu bölümün son alt başlığıdır.

Kitabın *Kanunî'nin Sefer Yolculuğu* adlı üçüncü bölümünde, bütünüyle Kanunî Sultan Süleyman'ın İstanbul'dan Sigetvar'a kadarki sefer yolculuğu anlatılmıştır. Yaklaşık üç ay süren yolculuk sırasında tutulan birer adet Mühimme, Ruus, Masraf-İrad Defteri bu bölümün ana kaynaklarıdır. Devletin resmi kayıtlarını gösteren bu kaynakların yanında orduyla birlikte sefere katılan müelliflerin eserleri başta olmak üzere Osmanlı kronikleri de yazarın kullandığı birincil kaynaklardır. Böylece padişahın emrindeki birliklerin, İstanbul'dan başlamak üzere Balkan ve Rumeli coğrafyasında takip ettiği güzergâh günlük olarak takip edilebilmektedir. Ordunun yol boyunca geçtiği konakların isimleri, buralardaki lojistik hazırlıklar, bilhassa aşırı yağışlardan kaynaklanan sıkıntılar, seferin icrasına dair alınan kararlar ortaya konulmuştur. Ayrıca Kanunî Sultan Süleyman'ın asıl hedefinin neresi olduğu, Sigetvar'a ulaştığı tarih gibi süregelen bazı tartışmalar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu bölüm, Osmanlı sefer lojistiğinin gerek işleyişini gerekse fevkalade durumlar karşısında yeni çözümleri üretebilme kabiliyet ve kapasitesini anlamak hususunda okuyucuya önemli veriler sağlamaktadır.

Kitabın *Sigetvar Kuşatması* başlıklı dördüncü ve son bölümü, Sigetvar muhasarasına tahsis edilmiştir. Önal, önce II. Maksimilyan komutasındaki Habsburg ordusunun Yanık'a (Raab/Győr) gelişi ve Mikloş Zrinyi'nin Sigetvar'daki hazırlıkları hususunda bilgiler vermiştir. Ardından Kanunî Sultan Süleyman'ın Sigetvar'ı fethini, ana kaynakları ve konuya dair araştırmaları kullanarak bütün aşamalarıyla tasvir etmiştir. Müteakiben Kanunî'nin son seferinin ikinci cephesi olan Göle (Gyula) Kalesi'nin Petrev Paşa tarafından fethi anlatılmıştır. Yazarın kitapta değindiği son konu Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümü ve yaşanan hadiseler olmuştur. "Yeni Padişahı Bekleyiş" alt başlığı altında Sokollu Mehmed Paşa'nın Kanunî'nin vefat haberini askerlerden gizlemesi, Şehzâde Selim'i tahta davet etmesi, yeni padişahın Belgrad'a gelmesiyle birlikte ordunun buraya

intikali ve nihayet Belgrad'dan İstanbul'a dönülmesi anlatılarak çalışma tamamlanmıştır.

Kitabın ek kısmında transkribe metni verilen Masraf ve İrâd Defteri, Sigetvar Seferi'ne dair günümüze kadar yapılan araştırmalarda dikkatlerden kaçmış bir kaynaktır. Defterde, ordunun İstanbul'dan ayrılmasından geri dönüşüne kadar hazinenin gelir-gider muhasebesi, sefere katılan devlet adamları, padişaha takdim edilen hediyeler, bazı resmî kabuller, ordunun sefere gidiş-dönüş yolundaki konaklar gibi konularda kıymetli bilgiler bulunmaktadır.

Kanunî Sultan Süleyman'ın batı siyasetinin son noktası olan Sigetvar Seferi üzerine Avrupalı araştırmacılar batılı kaynakları kullanarak birçok çalışma yapmıştır. Türkiye'de ise bu konuda yapılan araştırmalar henüz yeterli seviyede değildir. Önal'ın kitabı Sigetvar Seferi'ni hem Osmanlı arşiv vesikaları hem de batılı kaynaklar kullanılarak anlatan şu ana kadar yapılmış en kapsamlı araştırmadır. Bu çerçevede eserin önemini ve alana yaptığı katkıyı birkaç başlık altında toplayabiliriz:

1. Yazar, Sigetvar Seferi'yle ilgili Osmanlı arşiv vesikalarını, devrin Osmanlı tarihçileri tarafından kaleme alınmış kaynakları ve batılı kaynakları karşılaştırmalı olarak kullanmıştır. İzlenen bu yol eserin önemini arttırmaktadır.
2. Kitapta İstanbul'dan başlayarak Sigetvar'a kadar uzanan 1300-1350 km'lik sefer güzergâhıyla ilgili verilen bilgiler, Balkanlar ve Orta Avrupa tarihî coğrafyası için ayrı bir ehemmiyete sahiptir.
3. Kitap, dönemin Osmanlı-Habsburg diplomatik ilişkilerine dair önemi bilgiler vermektedir.
4. Kitap, Sigetvar Seferi üzerine batılı kaynaklar kullanılarak yapılmış çalışmalardaki birçok hatayı düzeltmektedir.

Tüm bu saydıklarımız göz önüne alındığında yapılan kapsamlı araştırma sonucu ortaya konan bu eser, gerek diplomasi gerekse askerî tarih çalışmalarında önemli bir referans kaynağı olacaktır.